

Tarveselvitys

Uuden lapsi- ja nuorisokodin
perustaminen Rovaniemelle

11.6.2021

Sisällys

1.	TIIVISTELMÄ	3
2.	TILANHANKINNAN TARPEELLISUUS	4
2.1	Nykyinen toiminta	4
2.2	Toiminnan kehittämistarpeet	5
2.3	Sivistyksellisten oikeuksien toteuttaminen	6
2.4	Nykyiset toimitilat	7
2.5	Toimitilojen kehittämistarpeet	7
3.	TULEVAN TOIMINNAN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY	8
3.1	Tulevan toiminnan kuvaus	8
3.2	Tulevan toiminnan erityisvaatimukset ja rajoitukset	9
3.3	Tulevan toiminnan taloudelliset tavoitteet ja reunaehdot	11
3.4	Tulevan toiminnan järjestämisvaihtoehdot	13
4.	TILAHANKINTAVAIHTOEHDOT	13
4.1	Tilatarpeen tyydyttämismvaihtoehtojen kartoittaminen	13
4.2	Tilahankintavaihtoehtojen ympäristövaikutukset ja luvat	14
4.3	Tilahankintavaihtoehtojen vertailu	14
5.	TILOJEN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY	15
5.1	Tilojen mitoitusperusteet ja alustava tilaohjelma	15
5.2	Tilojen erityisvaatimukset	19
5.3	Tilojen laatuvaatimukset	21
5.4	Tilojen sijainnin vaatimukset	21
5.5	Tilojen taloudelliset tavoitteet ja reunaehdot	22
5.6	Yhteenvedo tilantarpeesta ja laadusta	22
5.7	Aikataulu	23
6.	KUSTANNUKSET, RAHOITUS JA VAIKUTUKSET	23
6.1	Hankkeen kustannusarvio	23
6.2	Hankkeen rahoitussuunnitelma	23
6.3	Hankkeen taloudelliset vaikutukset toimintaan vuodesta 2023 eteenpäin	23
7.	HANKEPÄÄTÖSESITYS	24
	LIITTEET	25

1. TIIVISTELMÄ

Lastensuojelulakiin perustuen kunnilla on viime kädessä vastuu palveluiden järjestämisestä. Kunnan on järjestettävä joka tilanteessa lapselle ja nuorelle tarkoituksenmukaiset palvelut ja palvelukokonaisuudet sekä turvattava palveluiden jatkuvuus huomioiden jälkihuolto aina 25 vuoteen asti. Rovaniemen kaupungin lastensuojelun sijaishuollon laitospalvelut koostuvat kaupungin omasta toiminnasta ja ostopalveluista. Sijaishuollon palveluista lähes 80 % ostetaan yrittäjiltä. Ostopalvelun hinta on vuonna 2018 tehdyssä kilpailutuksessa ollut noususuuntainen. Palvelun saatavuus ja saavutettavuus on ollut aika ajoin heikkoa. Huomioiden em. näkökulmat, on perusteltua, että kunnalla on riittävästi omaa tuotantoa vastaamaan kunnassa ilmenevää tarvetta. Perusturvalautakunta on päättänyt käynnistää tarveselvityksen 24.2.2021, 28§, päätöksellä uuden lastensuojeluyksikön perustamiseksi.

Rovaniemen lastensuojelun sijaishuollon asiakkuuksissa vaativan huolenpidon tarve nähdään kasvavana. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Vaativan sijaishuollon työryhmän (14.3.2019-30.6.2020) näkemys on, että lastensuojelun sijaishuollon sisällön ja rakenteen tulee vastata paremmin vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin. Yksi työryhmän ehdotuksista on, että jatkossa erityisen huolenpidon jakso voitaisiin järjestää vain valtion lastensuojeluyksiköissä ja yksityisissä koulukodeissa sekä kunnan tai maakunnan omistamassa lastensuojelulaitoksessa. Rovaniemen kaupungilla ei ole ko. kohderyhmälle omana toimintana tuotettua palvelua. Nuorten Ystävät ry tuottaa paikkakunnalla voimakkaasti oireileville nuorille vaativaa sijaishuollon palvelua (Komsio ja Hiekkarinne).

Tarveselvitystyöryhmään ovat kuuluneet: Mirja Kangas, palvelualuepäällikkö, Miia Virtamo, lastensuojelun palveluesimies, Matti Kyngäs, lastenkodin johtaja, Tuulikki Louet-Lehtoniemi, vt. sosiaali- ja terveysjohtaja, Pekka Latvala, tilapalvelupäällikkö, Paula Reponen, hallintoylilääkäri, Jari Airaksinen, talouspäällikkö, Kai Väistö, palvelualuepäällikkö, Kaisa Kuusela, palvelualuepäällikkö ja Liisa Helin, suunnittelija. Huonetilaohjelman on laatinut arkkitehti Antti Koivula Arkkitehtitoimisto Rankakokko O:sta.

2. TILAHANKINNAN TARPEELLISUUS

2.1 Nykyinen toiminta

Vuonna 2020 Rovaniemellä 226 lapsen hoito ja kasvatusta on järjestetty kodin ulkopuolella. Vuonna 2020 sijoitetuista lapsista on ollut perhehoidossa 125 lasta, joka on noin 56 % kaikista sijoitetuista lapsista. Kaupungin omassa Etelärinteen lapsi- ja nuorisokodissa on ollut sijoitettuna yhteensä 28 eri lasta, ammatillisissa perhekodeissa on ollut 9 lasta, lastensuojelulaitoksissa 107 lasta ja lapsen hoito on järjestetty muilla tavoin 5 lapsen osalta (Perusturvalautakunta, kokous 24.2.2021 § 28).

Rovaniemen kaupungin lastensuojelu on kilpailuttanut sijaishuollon ostopalvelut edellisen kerran vuonna 2018. Sopimus on kaksivuotinen + optiovuodet 2021 ja 2022. Optiovuosista ensimmäinen on otettu käyttöön ja toisen optiovuoden käyttöönotosta on ilmoitettu palveluntuottajille. (Rovaniemen kaupungin lastensuojelun sijaishuollon järjestämisen tavat - Tarveselvityksen käynnistäminen. Mirja Kangas. dia 24.2.2021 perusturvalautakunta.)

Lastensuojelun sijaishuollon laitospalveluista noin 80 % on ostopalveluita. Vuoden 2020 aikana sijaishuoltoa on hankittu 27 yksityisen palveluntuottajan sijaishuoltoyksiköistä. Näistä yksiköistä kahdeksan sijaitsee Rovaniemellä. Suurin osa kilpailutetuista sijaishuollon palveluista sijaitsee toisella paikkakunnalla, osa hyvinkin kaukana kuten Lahdessa ja Haminassa. (Petultk 24.2.21, §28.)

Lastensuojelun laitoshuollon ostopalveluissa on ollut vuonna 2020 sijoitettuna yhteensä n. 100 eri lasta, joista 50-60 on ollut sijoitettuna Rovaniemen alueella. Etelärinteen lapsi- ja nuorisokodin (oma toiminta) osalta käyttöaste on ollut 101,5% vuonna 2020 (vuonna 2019 käyttöaste 94.8 %). (Petultk 24.02.21, §28.)

Lähtökohta on, että lastensuojelun sijaishuolto järjestetään aina ensisijaisesti perhehoitona, kun se on mahdollista. Jos perhehoidolla ei voida tarkoituksenmukaisella tavalla vastata lapsen tarpeisiin, järjestetään hoito perhekodeissa tai lastensuojelulaitoksissa. (Petultk 24.02.21, §28). Perhehoidon, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan kehittäminen on eräs perhe- ja sosiaalipalveluiden painopistealue vuosina 2021-2022.

2.2 Toiminnan kehittämistarpeet

Rovaniemen kaupungin palvelustrategian lähtökohtana on, että palvelut kaupungin asukkaille tuotetaan matalalla kynnyksellä, sujuvasti, laadukkaasti ja ennaltaehkäisevästi sekä kustannustehokkaasti. Lastensuojelulain uudistamistyöryhmän loppuraportissa on korostettu julkisen palvelujärjestelmän vastuuta ja omaan toimintaan panostamista. (Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28. s. 19. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7164-6>.)

Lastensuojelun sijaishuollon laitospalvelun tarve on todettu eikä tarpeen ole arvioitu häviävän tulevana vuosina. Tällä hetkellä lapsia sijoitetaan Rovaniemen ulkopuolelle osin sen vuoksi, että kaupungin oma Etelärinteen lapsi- ja nuorisokoti ja / tai muut Rovaniemen alueella sijaitsevat lastensuojelulaitokset ovat täynnä. Lastensuojelun sijaishuollossa ostopalvelujen osuus on korkea, lähes 80 % ja useat yksiköt sijaitsevat etäällä Rovaniemeltä. Tämä vaikeuttaa lapsen ja nuorten asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työtehtävien hoitamista. Esimerkiksi yhteydenpito lapsiin ja nuoriin on vaikeaa ja käytännön työn näkökulmasta muun muassa lasten ja nuorten kotijaksojen suunnittelu vaatii enemmän järjestelyitä. Järjestelyihin käytetty aika on pois muusta lapsikohtaisesta lastensuojelutyöstä. Lisäksi ostopalveluiden laadun ja toiminnan valvonta sekä sopimuksen aikainen yhteistyöhön vievät enemmän henkilöstöresursseja huomioiden ostopalveluyksiköiden etäinen sijainti. (Perusturvalautakunta 23.3.2021, 39 §, Perhe- ja sosiaalipalveluiden valvontaraportti 2020 ja valvontasuunnitelma 2021.)

Lasten oireilu on todettu olevan voimakkaampaa kuin aikaisempina vuosina ja se on näkynyt vaativaa hoitoa tarvitsevia lasten ja nuorten kasvavana määränä. Erityisesti vaativan sijaishuollon tarve on lisääntynyt viime vuosina. Vaativalla sijaishuollolla tarkoitetaan käytännössä sijaishuollon palvelua, johon ohjautuu enemmän tukea ja huolenpitoa tarvitsevia lapsia ja nuoria. Vaativan sijaishuollon saatavuus on ollut heikkoa ja sijoituspaikkoja käytetään usein sen mukaan mitä on tarjolla. Oma tuotantoa vahvistamalla turvataan se, että rovaniemeläiset lapset ja nuoret sekä heidän perheensä saavat palvelua omasta kotikunnastaan. Samalla oman toiminnan lisääminen tuo joustavuutta palveluihin ja palvelutarpeissa mahdollisesti tapahtuvissa muutoksissa. Tavoitteena on, että lasten ja nuorten lisääntyviin mielenterveys- ja päihdeongelmiin voidaan vastata paikkakunnalla tehokkaasti terveydenhuollon perus- ja erityistason palveluiden ja muiden

toimijoiden kanssa yhteistyönä. Tulevassa, omassa lastensuojelun yksikössä lasten ja nuorten sekä perheiden palvelutarpeita pystytään arvioimaan tarvittaessa joustavasti monialaisena yhteistyönä. Lastensuojelun ja terveydenhuollon yhteistyö on tärkeää lapsen tarvitseman terveydenhuollon palveluiden järjestämisessä (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 15 § ja 51 §).

Suunniteltava uusi lastensuojelulaitos vastaa edellä kuvatulla tavalla olemassa oleviin tarpeisiin ja lisäksi mahdollistaa sosiaalityöntekijöiden sekä lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiansa välisen yhteistyön. Tulevan laitoksen tavoitteena onkin lisätä oman toiminnan osuutta ja palvelun saatavuutta / saavutettavuutta sekä vahvistaa monialaista osaamista paikkakunnalla.

2.3 Sivistyksellisten oikeuksien toteuttaminen

Lain mukaan lapsen etu tulee huomioida myös sivistyksellisten oikeuksien toteutumisessa. Uudistamistyöryhmän lausunnossa on kiinnitetty huomiota myös näiden oikeuksien vahvistamiseen vaativan sijaishuollon aikana.

(STM, raportteja ja muistioita 2020:28.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7164-6>.)

Lastensuojelulain (52 a §) mukaan lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava miten oppivelvollisuuslain mukainen opetus järjestetään sijaishuollon aikana. Perusopetuslaki (4 §), mukaan kunnan on järjestettävä perusopetusta kunnan alueella asuville oppivelvollisuusikäisille.

Perusopetuslain (16 §), mukaan lapselle tai nuorelle on tehtävä oppimissuunnitelma, jossa tehostetun tuen tarpeet huomioidaan. Perusopetuslain (17 §), mukaan oppilaalle on järjestettävä erityisopetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai erityisluokassa tai muussa soveltuvassa paikassa. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628.) Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksen varmistaa perusopetuslaki.

Oppivelvollisuusiän nostoon on Rovaniemellä valmistauduttu Rovaniemen koulutuskuntayhtymä Redun kanssa tehtävällä nivelvaiheen yhteistyöllä. Koulutuksen järjestäjien yhteinen tutkintoon valmentava koulutus otetaan käyttöön syksyllä 2022.

Rovaniemen kaupungin perusopetuksen järjestämisperiaatteiden mukaan oppilaan ensisijainen vaihtoehto on lähikouluun sijoittuminen. Nuoret käyvät mahdollisuuksien mukaan samaa koulua, jossa he ovat olleet aiemmin. Lastensuojeluyksikössä on mahdollista järjestää tarvittaessa väliaikaista opetusta, mikäli tilat ja henkilökunnan saatavuus antavat siihen mahdollisuuden. Lastensuojelulaitoksen hankesuunnitteluvaiheessa (tilasuunnittelu) tulee huomioida yksikköön mahdollisesti tulevat opetustilat. Samalla tulee huomioida Opetushallituksen suositukset ja lain edellyttämät velvoitteet.

Oppilaat kulkevat kouluun etupäässä julkisilla kulkuvälineillä. Oppilaalle järjestetään kuitenkin kuljetus, mikäli sivistyslautakunnan määrittelemät koulumatkaa koskevat rajat ylittyvät. Jatkovalmistelussa selvittää yksityiskohtaisemmin sivistystoimen kanssa, minkälaisia erityisvaatimuksia opetus lastensuojelulaitoksessa edellyttää.

2.4 Nykyiset toimitilat

Uudella, perustettavalla lastensuojelulaitoksella ei ole vielä toimitiloja. Tarveselvityksen yhtenä tarkoituksena on ollut selvittää eri vaihtoehdot. Tarveselvityksessä on otettu huomioon sekä uusien tilojen rakentaminen että olemassa olevien tilojen vuokraaminen kaupungin tilapalvelukeskukselta.

Kaupunginhallituksen alainen tilajaosto vastaa kaupungin omistuksessa tai hallinnassa olevista rakennuksista ja toimitiloista sekä niiden rakennuttamisesta, ylläpidosta, peruskorjauksesta ja vuokrauksesta oman toiminnan käyttöön sekä tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Tilajaoston alainen tilapalvelukeskus organisoii tilojen tarve- ja hankeselvitykset yhdessä tilaajan ja talousyksikön kanssa. Tilapalvelukeskus hankkii myös suunnitteluvaiheessa tarvittavat ulkopuoliset asiantuntijat ja vie esityksen eteenpäin investointityöryhmään. Koko prosessin eteneminen löytyy liitteestä 1.

2.5 Toimitilojen kehittämistarpeet

Rovaniemen kaupunkikonsernin tyhjiillään olevien tilojen sopivuutta lapsi- ja nuorisokodin toiminnalle ja sille asetettuihin vaatimuksiin on selvitetty ja arvioitu. Lisäksi on arvioitu uuden toimitilan rakentamisen eri vaihtoehdot.

Vähimmäisnormit tilojen suunnittelulle tulevat lastensuojelulaista ja Valviran valvontasuunnitelmasta.

Tilakartoituksen perusteella voidaan sanoa, että uusien tilojen rakentaminen on ainoa keino saada tarkoitukseen sopivat tilat. Tarveselvitystyöryhmä on tutustunut ja arvioinut vaihtoehtoisia kohteita, eikä niistä mikään ole vastannut sijainniltaan tai rakennuksena tarpeisiin.

3. TULEVAN TOIMINNAN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY

3.1 Tulevan toiminnan kuvaus

Vaativan lastensuojelun yksiköt ovat yleensä laitoksia, joihin sijoitetaan lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat moniammatillista ja -alaista hoitoa ja huolenpitoa. Tavoitteena on, että vaativan sijaishuollon tarpeeseen vastataan jatkossa osittain Rovaniemen kaupungin tuottamassa yksikössä. Vaativa sijaishuolto sisältää lastensuojelulain mukaisen erityisen huolenpidon (EHO). (STM, raportteja ja muistioita 2020:28, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7164-6>).

Rovaniemen kaupungin perhe- ja sosiaalipalveluilla ei ole tällä hetkellä vaativaa laitoshoidoa omana toimintana. Tarveselvitys sisältää vaativan laitoshoidon kokonaisuuteen, johon kuuluvat vastaanotto- ja arviointiyksikkö sekä vaativa laitoshoidon ja erityisen huolenpidon (EHO) yksikkö. Vastaanotto- ja arviointiyksikön on tarkoitus toimia myös kriisiyksikkönä, joka vastaa kaikkina vuorokauden aikoina lastensuojelun sijaishuollon tarpeisiin. Vastaanotto- ja arviointiyksikön tehtävänä on arvioida sijoituksen aikana lapsen/nuoren ja perheen tarvitsemat palvelut sekä palvelukokonaisuudet. Yksikön henkilökunta muodostuu moniammatillisesta ja -alaisesta tiimistä.

Vastaanotto- ja arviointiyksikössä lasten ja nuorten sijoitusjaksot ovat lyhyitä, keskimäärin arvioituna kaksi kuukautta. Ensisijainen pyrkimys on, että lapsi tai nuori palaa omaan kotiin suunnitelluin avohuollon tukitoimin, mutta mikäli se ei ole mahdollista lapsi/nuori siirtyy vastaanottoyksiköstä palvelutarpeen arviointin perustuen tarkoituksenmukaisiin palveluihin (perhehoito, ammatillinen perhekoti tai laitoshoido).

Asuinyksiköiden konkreettisessa suunnittelussa tullaan huomioimaan yksiköiden tarkemmat vaatimukset. Turvallisuuteen kiinnitetään suunnittelussa erityistä huomiota huomioiden toiminnan luonne (vaativan- ja EHO-tason yksikkö). Tilojen tulee olla kodinomaiset, jokaisella asukkaalla on oltava omaa tilaa yhteisten tilojen lisäksi. Tilojen tulee olla paloturvalliset ja muutoinkin turvalliset, jotta lapset ja nuoret eivät voi satuttaa itseään eikä muita.

Etelärinteen lapsi- ja nuorisokodin kokemuksia on hyödynnetty ja hyödynnetään jatkossakin uuden tilan suunnittelussa ja Etelärinteen lapsi- ja nuorisokodin johtaja on ollut tarveselvitystyöryhmän jäsen. Tarveselvitystyöryhmä on käynyt tutustumassa Etelärinteen lapsi- ja nuorisokotiin 31.3.2021. Tilojen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa on noussut esille joitakin tarpeita, jotka huomioidaan tulevassa suunnittelussa. Huomioon otettavia asioita ovat muun muassa neuvotteluhuoneiden koko ja keittiötilat.

Sen lisäksi valmistelutyöryhmä on käynyt 18.5.2021 tutustumassa Oulun kaupungin Metsolan lastenkotiin. Metsolan lastenkoti on kaksiosastoinen vastaanotto- ja arviointiyksikkö, jossa on 14 paikkaa. Oulu sijoittaa Metsolaan kaikkina vuorokauden aikoina yli 12-vuotiaita lapsia, joiden tilanne edellyttää kiireellistä sijoituspaikan järjestämistä tai sijoitusta avohuollon tukitoimena. Metsolan lastenkoti toimii myös kriisinhoitoyksikkönä. Lasten ja nuorten hoitojaksot Metsolassa ovat lyhyitä, keskimäärin kaksi kuukautta. Ohjaajat tekevät arvioivaa ja kuntouttavaa hoito- ja kasvatustyötä lapsen ja nuoren, hänen perheensä, sosiaalityöntekijän, oppilaitosten, lasten- ja nuorten psykiatrisen työryhmän, nuorten päihdeavopalveluiden (Redi ja Road) ja muun tukiverkoston kanssa. (Oulun kaupunki, Metsolan

lastenkoti, <https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-perhepalvelut/perhehoito-ja-lastenkoti>)

3.2 Tulevan toiminnan erityisvaatimukset ja rajoitukset

Lastensuojelulaitoksen sijaintia suunniteltaessa on huomioitava asuinalueen kokonaisuus. Lieveilmiöiden välttämiseksi sijoitus muiden lastensuojelun sijaishuollon yksiköiden läheisyyteen ei ole tarkoituksenmukaista. Asuinalueiden välistä segregatiota tulee välttää hyvällä suunnittelulla. Lastensuojelulaitokseen sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla tulee olla turvallista asua yksikössä. Yhteistoiminta

sosiaalityöntekijöiden, koulun ja terveydenhuollon sekä muiden toimijoiden kanssa edellyttävät, että laitos sijaitsee kaupungin keskustaaajan lähialueella. Koska kyseessä on vaativan lastensuojelun yksikkö sairaalakoulun läheisyys on perusteltua huomioida. Toimiva joukkoliikenne helpottaa kulkemista ja vähentää ainakin jonkin verran kuljetuksen tarvetta, kun lapset ja nuoret voivat kulkea muun muassa kouluun ja harrastuksiin linja-autolla.

Kaupungin tai kunnan lastensuojelulaitoksen perustaminen ei tarvitse erillisiä lupia aluehallintoviranomaiselta tai Valviralta. Aluehallintoviranomaisen tehtävänä on kuitenkin valvoa kaikkien laitosten toimintaa, olivatpa ne julkisen tai yksityisen sektorin laitoksia. Lastensuojelulaitoksen toimintaa ohjaavat normit tulevat lähinnä lastensuojelulaista sekä Valviran valvontasuunnitelman ohjeista ja suosituksista. Näitä käsitellään tarkemmin viidennessä luvussa. Vaatimukset koskevat tiloja, lasten ja henkilöstön määrää. Henkilöstöä tulee olla riittävästi; vähintään kuusi tai seitsemän henkilöä asumisyksikköä kohti (ks. taulukko 2. ja 3.) Taulukossa 2. ja 3. ovat Valviran suositukset henkilöstömitoituksesta, jotka ovat vähimmäisvaatimuksia. Suositukset eivät ole riittäviä suunniteltavaan laitokseen.

Uuteen lastensuojelulaitokseen on suunniteltu tulevan kaksi erillistä asuinyksikköä; Vastaanotto- ja arviointiyksikkö sekä Kriisi- ja EHO-yksikkö. Kumpaankin yksikköön tulisi 6-7 asiakaspaikkaa. Kriisi- ja EHO-yksikössä tulisi olemaan 2-3 EHO-paikkaa. Hallituksen esityksessä uudeksi lastensuojelulaiksi on kiinnitetty huomiota siihen, että erityistä ja paljon tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin vastaamista tukee riittävän pieni yhdessä hoidettavien lasten määrä. Lakiesityksen mukaan vaativan sijaishuollon lastensuojelulaitoksessa samassa rakennuksessa voisi olla sijoitettuna esityksen mukaan enintään 14 lasta, kun muissa laitoksissa vastaavasti voi olla 24 lasta.

Omat erityisvaatimukset asettaa EHO tasoinen yksikkö. Erityistä huolenpitoa tarjoavan yksikön tiloissa voi käytännössä olla vain sellaisia lapsia tai nuoria, joille on tehty päätös erityisestä huolenpidosta. EHO-yksikkö toimii siis omana erillisenä yksikkönä, mutta se voi sijaita samassa rakennuksessa. Tilojen pitää olla toiminnoiltaan sellaiset, että lapsen liikkumista tilojen ulkopuolelle voidaan rajoittaa. Tilojen puitteissa pitää mahdollistaa koulunkäynti ja harrastustoiminta sekä turvata lapsen henkilökohtaiset erityistarpeet.

Erityisen huolenpidon yksikössä tulee aina olla käytettävissä moniammatillinen asiantuntemus koulutuksen, sosiaalityön, psykologian ja lääketieteen aloilta huomioiden toiminnan luonne. Erityistä huolenpitoa järjestetään tilanteissa, jossa lapsen tai nuoren päihde- tai rikoskierre tai käytös vaarantaa hänen omaa henkeä, terveyttä tai kehitystä. Kaikissa lastensuojelulaitoksen tiloissa, mutta ennen kaikkea erityisen huolenpidon yksikössä, täytyy turvallisuuteen kiinnittää huomiota.

3.3 Tulevan toiminnan taloudelliset tavoitteet ja reunaehdot

Tulevan toiminnan tarkoituksena on lisätä oman toiminnan osuutta kaupungin järjestämisvastuulle kuuluvissa palveluissa, varmistaa palvelun tosiasiallinen saavutettavuus ja lisätä kustannusten hallintaa. Varsinkin vaativan huolenpidon laitoksissa ostopalveluiden hinta on noussut, joka johtuu osittain myös siitä, että kysyntää on ollut paikkakunnalla enemmän kuin tarjontaa. Rovaniemen kaupungin sijaishuollon ostopalveluissa kustannukset ovat nousseet vuodesta 2016 vuoteen 2020 yht. 27,08 %. Omassa toiminnassa kustannukset ovat nousseet samalla tarkastelujaksolla 14,34 %. (Petultk, 22.4.20, 28 §.)

Vuonna 2018 tehdyssä selvityksessä, Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2018, kuntien omien hoitolaitosten kustannukset olivat 34,3% ja ostopalvelun laitoshoidon kustannukset 65,7%. Ostopalveluiden kustannusten nousu oli noin 4% vuodessa. Oulussa sijoitusten laitoshoidon kokonaiskustannukset olivat 8.820.841 € vuonna 2018, josta kunnallisen laitoshoidon 1.655.331 €, 18,8% ja ostopalvelun kustannukset 7.165.510 €, 81,2%. Nämä luvut ovat ilman sosiaalityön kustannuksia. Sosiaalityön kustannukset olivat noin 269 966 € laitoshuollon sijoituksen osalta. Lastensuojelun kokonaiskustannukset olivat Oulussa 31.874.351 € vuonna 2018 ja sijoitusten kokonaiskustannukset, jotka sisältävät sosiaalityön olivat 22.730.729 €. (Forsell. 2019). Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna s.39.

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/19_06_03_Kuusikko_Lastensuojelu_2018.pdf

Kuusikkokuntia koskevassa selvityksessä on todettu, että kunnan omaa tuotantoa voi verrata toisen kunnan omaan tuotantoon, mutta omien ja ostopalvelujen tiedot

ROVANIEMI

eivät ole vertailukelpoisia, koska ne sisältävät eri kustannuseriä. (Forsell. 2019. s.39) Kuten edellä mainittiin ostopalveluiden ja oman toiminnan kustannukset eivät ole suoraan toisiinsa verrannollisia. Ostopalveluihin liittyviä menoja lisää huomattavasti muun muassa sijoitusyksiköihin liittyvät lasten ja nuorten luona käynnit, valvontakäynnit ja muu viranomaistyö johon menee runsaasti aikaa. Ulkopaikkakunnille sijoitettujen lasten ja nuorten huolehtiminen vie enemmän resursseja kuin, jos heidät olisi voitu sijoittaa Rovaniemelle.

Kuntaliiton (2020) vuoden 2019 tilastoaineiston mukaan tekemässä kustannusten vertailussa lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset olivat Rovaniemellä keskimäärin 94 €/asukas, kun ne koko Lapin alueella olivat 122 €/asukas. Lastensuojelun avohuollon palvelut, johon kuuluu muun muassa lastensuojelun tarpeen selvitysten käsittely ja arviointi, asiakassuunnitelmien laadinta ja seuranta maksoivat Rovaniemellä 59 €/asukas ja koko Lapin alueella 51 €/asukas.

(Kuntaliitto.2020.<https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/analyysit-ja-tietoaaineistot/kustannusrakenne>. Katsottu 28.4.2021.)

Kuntaliiton (2020) aineistossa Rovaniemen lastensuojelun laitos- ja perhehoidon kokonaiskustannukset olivat 5.923.000 € ja lastensuojelun avohuollon palveluiden kokonaiskustannukset 3.741.000 € nettokäyttökustannuksina laskettuna. Käyttökustannukset olivat laitos- ja perhehoidossa 7.731.000 € ja lastensuojelun avohuollon palveluissa 3.798.000 €. Käyttökustannukset kuvaavat juoksevan toiminnan aiheuttamia menoja. Niihin ei sisällytetä investointimenoja (huom. poistot laskettu mukaan) ja rahoituskuluja. (Kuntaliitto. 2020.)

Rovaniemen kaupungin sote-kustannukset näyttäytyvät toiseksi korkeimpana keskisuurten kaupunkien vertailussa vuodelta (2019, s. 36), mutta lastensuojelun osuus asukasta kohti laskettujen ikävakioitujen kustannusten ja ikäryhmän asukkaita kohti laskettujen kustannusten prosentuaalinen ero on -19 % vertailukuntien keskiarvoon. (Nemlander & Pernu. 2020. Keskisuurten kuntien sosiaali- ja terveystoimen kustannukset vuonna 2019. Kainuu, Kauniainen, Kerava, Keusote, Kirkkonummi, Lohja, Loviisa, Porvoo, Rovaniemi, Salo, Sipoo. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2020/2062-keskisuurten-kuntien-sosiaali-ja-terveystoimen-kustannukset-vuonna-2019>. Katsottu 7.5.2021)

3.4 Tulevan toiminnan järjestämisvaihtoehdot

Tuleva lastensuojelulaitoksen toiminta on tarkoitus järjestää kaupungin omana toimintana. Tarveselvityksen osana on selvitetty eri vaihtoehdot olemassa olevien tilojen osalta että rakennettavien uusien tilojen osalta.

Mahdollisesti tuleva sote-uudistus ja sen vaikutus hankkeeseen on huomioitu. Valmisteilla olevan lainsäädännön uudistuksen mukaan kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyisivät vuokrasopimuksen nojalla hyvinvointialueen hallintaan. Siirtymäkauden vuokrasopimus olisi voimassa vähintään kolme vuotta ja hyvinvointialueella olisi oikeus pidentää sopimuksen voimassaoloa vuodella. Siirtymäkauden jälkeen hyvinvointialue voisi jatkaa vuokrausta niiden tilojen osalta, jotka se toiminnassaan tarvitsisi.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä kunnan omistama irtaimisto eli koneet, kalusteet, laitteet, materiaalit sekä immateriaaliset oikeudet ja muut luvat siirtyisivät hyvinvointialueelle. Siirtyvään irtaimistoon eivät kuuluisi kunnan osakeomistukset eräiden sosiaali- ja terveystalveluja tuottavien osakeyhtiöiden osakkeita lukuun ottamatta. Edellä kuvatuista omaisuussiiirroista ei suoritettaisi korvausta kunnille eikä kuntayhtymille. Kuntayhtymäosuuksien ja irtaimiston poistuminen kunnan taseesta katettaisiin ilman tulosvaikutusta kirjanpidollisesti kunnan peruspääomaa alentamalla.

Tulevalla hyvinvointialueella tulee olla riittävästi omaa palvelutuotantoa koskien myös lastensuojelun sijaishuoltoa. Omalla palvelutuotannolla varmistetaan julkisen järjestäjän vastuuseen kuuluvien tehtävien kantokyky ja turvataan alueellinen osaaminen huomioiden myös mahdollinen sote-uudistus ja sen lähtökohdat.

4. Tilahankintavaihtoehdot

4.1 Tilatarpeen tyydyttämismvaihtohtojen kartoittaminen

Tilapalvelukeskus on tehnyt tilojen kartoittamisen ja tehnyt niistä esityksen työryhmälle. Vaihtoehtoisista tiloista on rajattu pois sellaiset, jotka eivät sijaintinsa puolesta ole toimintaan sopivia. Esityksessä on otettu huomioon laajasti

toimintaympäristöön liittyvät seikat kuten kouluverkosto, julkisen liikenteen toimivuus sekä alueen palvelurakenne. Mahdolliset tilat ja tontit on käyty katsomassa ja ne on arvioitu.

Tarveselvitystyöryhmästä Miia Virtamo, Jari Airaksinen, Matti Kyngäs, Pekka Latvala ja Liisa Helin ovat käyneet tutustumassa vaihtoehtoihin tiloihin 5.5.2021. Kohteina on ollut Ounasrinteellä Kiekerön päiväkoti ja Ounasmetsän päiväkoti sekä Saarenkylässä Ritarin päiväkoti. Kiekerön ja Ounasmetsän päiväkodeissa on tarkasteltu kohteen sisätilat ja todettu tilojen olevan sokkeloisia ja huonossa kunnossa. Tilat vaatisivat laajan remontin eivätkä tilat soveltuisi toimintaan remontin jälkeenkään. Ritarin ja Ounasmetsän päiväkotien sijainti yksityisen päiväkodin vieressä ei ole soveltuva uudelle lastenkodille. Työryhmällä on ollut tiloista käytössä pohjakuvat ja asemapiirroksset. Yhteenvetona voidaan todeta, että kaupungilla eikä kaupunkikonsernilla ole olemassa olevia sellaisia tiloja, joita esimerkiksi peruskorjaamalla voitaisiin saada toimintaan soveltuvat tilat.

Tonttivarantoa on kaupungilla vähän ja kaavoituksen on arvioitu vievän vuosia ennen kuin päästäisiin asetettuun tavoitteeseen, uuteen lastenkotiin. Kiekerön päiväkodin tontti on toimintaan soveltuva; tontilla on tilaa, infra on olemassa eikä kaavamuutosta tarvita. Lisäksi julkinen liikenne kulkee lähettäviltä. Kiekerön tonttia pidetään yhtenä vaihtoehtona uudisrakennukselle.

4.2 Tilahankintavaihtoehtojen ympäristövaikutukset ja luvat

Toimitilan tarvitsemista rakennus- tai toimenpideluvista sekä muista tarvittavista luvista vastaa tilapalvelukeskus. Ympäristövaikutusten arviointia ei tämän kaltaisessa hankkeessa edellytetä. Mikäli hanke päätetään toteuttaa, tilapalvelukeskus huolehtii tarvittavista luvista.

4.3 Tilahankintavaihtoehtojen vertailu

Hankkeen toteuttamisvaihtoehdot on selvitetty. Mikäli kaupunki päättäisi itse toteuttaa hankkeen normaalina investointina, liittyisi siihen vireillä olevan maakuntauudistuksen johdosta merkittävä riski kun tulevilla hyvinvointialueella on lakiin perustuva oikeus irtisanoa vuokrasopimus siirtymävaiheessa (3 +1 vuotta).

Tässä vaiheessa hankkeen toteuttamisessa on päädytty vuokramalliin, josta viime vuosina on ollut hyviä kokemuksia (uudet Ounasrinteelle ja Etelärinteelle toteutetut päiväkodit).

5. TILOJEN TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY

5.1 Tilojen mitoitusperusteet ja alustava tilaohjelma

Toimitilojen suunnittelussa on otettava huomioon lainsäädännöstä tulevat reunaehdot. Tilojen mitoituksessa huomioidaan Valviran ohjeistuksen mukaiset tilamitoitukset. Tilojen täytyy olla kodinomaiset, asianmukaiset ja tarkoitukseen sopivat. Jokaiselle sijoitettavalle lapselle tai nuorelle tulee olla oma huone. Lisäksi tarvitaan yhteisiä kodinomaisia tiloja oleskeluun, harrastuksiin, ruokailuun ja peseytymiseen. Koska suunnitelmissa on vaativan huolenpidon yksikkö, täytyy siellä olla myös eristämistila valvontatiloineen.

Näiden tilojen lisäksi tulee olla myös neuvottelu- ja toimistotilat, lääkehuoltotila ja vastaanottotiloja esimerkiksi lääkärin tai psykologin käyntejä varten sekä henkilöstön tilat. Neuvottelutilan on hyvä olla äänieristetty. Opetustoimintaa varten tulee olla tilat, jossa lapset/nuoret voivat tarvittaessa käydä koulua ja opiskella.

Seuraavassa taulukossa on Valviran ohjeistuksen mukaiset ja valvonnan kohteena olevat tilojen vaatimukset. Ohjeet ovat vähimmäisvaatimuksia.

TAULUKKO 1. Valvira. Tilojen vähimmäisvaatimukset. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 35.

Valvonta	Vaadittava/suositeltava taso
Yksityisyys / yhteisöllisyys	Jokaisella lapsella on oma huone. Asuinyksikössä riittävästi yhteisiä tiloja yhdessäoloon ja ruokailuun. Toiminta- ja harrastetiloja. Neuvottelu- ja toimistotilaa. Asuinyksikössä on oma pienkeittiö.
Huonekoko	Yhden hengen huoneen oltava kooltaan vähintään 12 m ²
Saniteettitilat	Yksikössä on oltava vähintään 3 saniteettitilaa

Rakennukseen on suunniteltu tulevan arviointi- ja vastaanottoyksikkö ja erityisen huolenpidon (EHO-tasoinen) yksikkö. Lasten ja nuorten määrässä tulee huomioida yksikköön sekä rakennukseen sijoitettava enimmäismäärä. Henkilöstömitoitus määräytyy lasten ja yksiköiden määrän mukaisesti lakiin perustuen. Henkilöstön määrä on jokaista sijoitettua lasta kohden on vähintään yksi työntekijä. Vaativassa lastensuojeluyksikössä henkilöstön määrä on kaksinkertainen tai jopa suurempi lasten tai nuorten tilanteesta riippuen. Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa, 2020:28, s. 28, esitetään EHO-yksikön henkilöstön määräksi kolmea henkilöä lasta kohden. Henkilöstön määrän vaikutus tiloihin ei ole merkittävä.

Valviran antamat suositukset henkilöstömäärälle yksiköittäin näkyvät seuraavassa taulukossa. Nämä ovat minimivaatimuksia.

TAULUKKO 2. Valvira. Yksikkö- ja henkilöstösuositukset. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 25.

Asuinyksikköjä	Hoito- ja kasvatushenkilöt	Vastuuhenkilöt	Henkilöstö yhteensä min.
1	7	sisältyy edelliseen	7
2 samassa rakennuksessa	6+6	(+1)yhteinen vastuuhenkilö	(13) 12
2 eri rakennus, sama pihapiiri	7+7	1 edellisistä vastuuhenkilönä	14
2 samassa tai eri kunnassa	7+7	kummassakin oma	14
3 kahdessa rakennuksessa	6+6+7	(+1) yhteinen vastuuhenkilö	12, 7 (+1)
2 samassa rakennuksessa ja 2 eri rakennuksissa	6+6+7+7	+yhteinen vastuuhenkilö	12+14+1

Erityisen huolenpidon yksikössä henkilöstön vähimmäismäärä tällä hetkellä on:

TAULUKKO 3. Valvira. EHO-yksikön henkilöstösuositukset. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 23.

10 henkilöä	5 lasta
14 henkilöä	7 lasta
Yövuorossa on oltava aina vähintään 2 henkilöä	

Vaativan lastensuojelun työryhmän loppuraportissa 2020 (s. 13) ehdotetaan, vaativan sijaishuollon laitoksella jossa järjestetään EHO-tasoista hoitoa, olisi oltava käytettävissään riittävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan sijaishuollon toteuttamista ja seuranta varten.

Hallituksen esityksen mukaan vaativaa sijaishuoltoa tarvitsevat lapset ja nuoret tarvitsevat riittävän osaamisen lisäksi riittävän henkilöstöresurssin, jotta heidän tuen tarpeisiin kyetään käytännössä vastaamaan. Esityksen mukaan vaativan sijaishuollon asuinyksikössä, mitä molemmat yksiköt tulee olemaan, hoito- ja kasvatushenkilöstön mitoitus tulisi olla kaksi ja erityisen huolenpidon asuinyksikössä (EHO) tulisi olla vähintään kolme hoito- ja kasvatustehtävissä toimiva työntekijää yhtä lasta tai nuorta kohden. Esityksen mukaan henkilöstömitoitus tulisi voimaan portaittain vuosina 2022–2026. Mitoitus olisi täysimääräisenä voimassa vuodesta 2026 alkaen. Koko uuden yksikön osalta tämä tulee tarkoittamaan noin 30–35 henkilöä; sosiaali- ja terveydenhuoltoalojen ammattilaista. (Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. STM 004:00/2021 Säädösvalmistelu. <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2021>).

Nykyisen lainsäädännön mukaan erityisen huolenpidon järjestämiseksi vaaditaan riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Erityisen huolenpidon aikana lapselle on tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset. Erityisasiantuntijoiden on tavattava lasta säännöllisesti sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Erityisen huolenpidon tavoitteena on turvata lapsen tarpeisiin vastaava

erityisosaamiseen perustuva integroitu mielenterveys- ja päihdetyö. (<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2021>).

5.2 Tilojen erityisvaatimukset

Lastensuojelulaissa ei aseteta erityisvaatimuksia tiloille, mutta tilojen on oltava nykyisten rakennusmääräysten mukaisesti esteettömät, asianmukaiset, turvalliset ja tarkoituksenmukaiset kyseiseen toimintaan. Tilojen kodinomaisuus on tärkeä huomioida suunnittelussa. Lasten huoneissa tulee olla peruskalustus ja lapsi saa itse sisustaa huoneen mieleisekseen.

Tilojen suunnittelussa huomioitavia asioita ovat muun muassa Ikkunoiden ja ovien särkymättömyys, paloturvallisuus, ovien sähköinen lukitus, henkilöstön turvallisuus ja kameravalvonta. Lääkkeiden säilytystä voidaan valvoa tallentavalla kameravalvonnalla ja asiapapereiden säilytystä ja arkistointia varten on oltava lukittavat tilat. Mikäli kameravalvontaa käytetään laitoksen yleisissä tiloissa siitä pitää asianmukaisesti tiedottaa ja sen tulee olla kohdennettua eikä se saa korvata henkilökunnan suorittamaa valvontaa. Kameravalvonnan osalta täytyy huomioida voimassa oleva tietosuoja- ja yksityisyydensuojalaki.

Lasten huoneiden koko on vähintään 12 m² ja ovien täytyy olla lukittavia niin, että ne saa ulkoa auki vain avaimella tai jollakin muulla järjestelmällä. Tiloissa on huomioitava erityisesti paloturvallisuus. Paloturvallisuutta täytyy pystyä seuraamaan huonekohtaisesti palohälytysjärjestelmään liitetyillä sensoreilla. Kulunvalvonnan ratkaisuja tehdään yksiköiden vaatimusten mukaisesti. Ovien lukitus voidaan esimerkiksi hoitaa sähköisesti.

Tilakokonaisuuteen täytyy varata myös tila eristämistä varten. Eristämiseen varatun huoneen sijoitus täytyy huomioida niin, että siitä ei aiheudu häiriötä lasten ja nuorten normaalille toiminnalle eikä unelle. Huoneen pitää olla äänieristetty ja tilan sekä huonekalujen sillä tavalla pehmustettuja, ettei lapsi tai nuori voi vahingoittaa itseään. Se ei kuitenkaan saa olla ikkunaton koppi, johon luonnonvalo ei pääse. Valaistuksen ja ilmanvaihdon sekä lämmityksen täytyy olla samalla tavalla toimivia, kuin muissakin tiloissa. Eristystilan ulkopuolella täytyy olla tila, josta lasta voidaan valvoa. Kameravalvontaa voidaan käyttää, mutta se ei saa korvata henkilöstöä ja kutsua varten huoneessa pitää olla soittokello.

Lastensuojeluyksikön turvallisuuden valvontaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Seuraavassa taulukossa on Valviran turvallisuuden valvonnan ohjeistus.

TAULUKKO 4. *Valvira. Turvallisuuden valvonta. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 38.*

Valvonta kohdistuu	Vaadittava / suositeltava taso
Terveysturvallisuuden lausunto	Hyväksytty lausunto
Lääkehoito	Lääkehoitosuunnitelma on laadittu ja lääkehoidosta vastaava on nimetty.
Pelastussuunnitelma ja poistumisturvallisuusselvitys	Pelastusviranomaisen lausunto pelastus- ja poistumisturvallisuus- selvityksestä. Henkilöstö on perehdytetty suunnitelmaan ja ohjeet on jokaisen saatavilla. Pelastautumista on harjoiteltu henkilöstön ja lasten kanssa.
Kameravalvonta	Kameravalvonnasta on informoitu lapsia ja nuoria. Kameravalvonnan käytöstä ja henkilötietojen keräämisestä on laadittu rekisteriseloste.

Kameravalvontaan liittyy lainsäädäntö yksityisyyden suojasta, jota tulee noudattaa, mikäli kameravalvontaa suunnitellaan yksikköön. (13.8.2004/759. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä.) Tallentavaan kameravalvontaan sovelletaan myös henkilötietolain (523/1999) säännöksiä. Mikäli kameravalvontaa käytetään,

siitä tulee informoida kuvattavia ja laatia rekisteriseloste. Vaativan tason yksiköissä on käytössä pääsääntöisesti kameravalvonta (ks. Vakkila 2015, 56).

Pelastussuunnitelma perustuu pelastuslain (15 §:n) ja saman lain (18 §:n) perustuva poistumisturvallisuus suunnitelma täytyy laatia ennen toiminnan aloittamista ja se tulee toimittaa pelastusviranomaisen lisäksi rakennusvalvontaviranomaisille. (Pelastuslaki. 29.4.2011/379.)

5.3 Tilojen laatuvaatimukset

Tilojen tulee täyttää lastensuojelulaitoksille asetetut laatusuosituksot. Tilojen tulee olla kodinomaiset, turvalliset ja tarkoituksenmukaiset. Tilojen tulee tukea suunniteltua toimintaa. Ks. edellinen.

5.4 Tilojen sijainnin vaatimukset

Lastensuojelulaitoksen sijaintiin on kiinnitettävä huomiota jo suunnitteluvaiheessa. Laitosta ei tulisi perustaa alueelle, joka ei ole lasten hoidolle ja kasvatukselle tarkoituksenmukainen. Esimerkiksi kaupunginosa, jossa on paljon rikollisuutta tai päihdehaittoja, ei sovellu lastensuojelulaitoksen sijoituspaikaksi. Myöskään ympäristöhaitoista kärsivälle tai muuten vaaralliselle alueelle, esimerkiksi välittömästi valtatie tai rautatie läheisyyteen, ei pitäisi perustaa lastensuojelulaitosta. (Valvira. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014. s. 35.)

Kaupungin alueella sijaitsevien muiden lastensuojelulaitosten läheisyyteen ei ole tarkoituksenmukaista sijoittaa uutta lastensuojelun yksikköä. Asuinalueen yleiseen turvallisuuteen ja rauhallisuuteen pitää kiinnittää huomiota yksikön sijoittamisessa, jotta välttyttäisiin lieveilmiöiltä.

Sivistystoimen ja sosiaalitoimen välillä käytyjen keskusteluiden perusteella olisi perusteltua, jos perustettava lastensuojelulaitos sijaitsee koulun ja sairaalan läheisyydessä. Lasten ja nuorten koulunkäynti järjestetään pääsääntöisesti lähikouluun, mutta tarpeen vaatiessa he käyvät sairaalakoulua tai saavat opetusta laitoksen omissa tiloissa. Mikäli opetusta järjestetään laitoksen omissa, opetukselle tarkoitetuissa tiloissa, tulee huomioida opettajien liikkuminen koulun ja laitoksen

välillä. Lasten ja nuorten koulumatkan kulkemiseen ei tarvita kuljetuksia tai julkista liikennettä, jos se on riittävän lähellä koulua ja sairaalakoulua.

5.5 Tilojen taloudelliset tavoitteet ja reunaehdot

Hankkeen taloudelliset vaikutukset selviävät tarkemmin jatkovalmistelussa tehtävän hankesuunnitelman yhteydessä.

Tavoitteena on lisätä lastensuojelun sijaishuollon omaa toimintaa. Toiminta edellyttää tarkoituksenmukaiset tilat. Lasten ja nuorten tilanteet ovat muuttuneet yhä vaikeammiksi. Palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää laitoshoidon palveluita. Lastensuojelulain uudistuksessa vaativan tasoisen laitoshoidon tuottamisvastuu on siirtymässä yhä enemmän julkisella sektorilla ja yksityisille koulukodeille. Omalla palveluototannolla varmistetaan julkisen järjestäjän vastuuseen kuuluvien tehtävien kantokyky.

5.6 Yhteenveto tilantarpeesta ja laadusta

Rovaniemen kaupungin perusturvalautakunnan päätöksellä on käynnistetty tarveselvitys oman toiminnan lisäämiseksi ja uuden lastensuojelulaitoksen perustamiseksi. Tarveselvityksessä on tuotu esille uudistuva lainsäädäntö, jossa lapsen ja nuoren erityinen huolenpito (EHO) voitane jatkossa järjestää vain valtion, kunnan, maakunnan ja yksityisen koulukodin toimesta. Tarveselvitystä on työstetty yhteistyössä lastensuojelun (lastensuojelun palveluesimies, lastenkodin johtaja), sivistystoimen, terveyspalvelujen, tilapalvelukeskuksen ja talousosaston kanssa. Tutustumiskäynnit on tehty Rovaniemellä Etelärinteen ja Oulussa Metsolan lastenkoteihin. Niistä on saatu konkreettista tietoa tarveselvityksen tueksi.

Toimintaan soveltuvia tiloja ei tilapalvelukeskus ole toimintaan esittänyt. Tonttivarantoa on myös niukasti. Toimintaan soveltuva tontti on Kiekerön päiväkodin tontti, jonne on mahdollisuus rakentaa lastenkoti. Tontilla on olemassa tarvittava infra. Kaavoituksen osalta entisen Kiekerön päiväkodin tonttiin ei tarvita muutoksia. Käytännön toimenpiteistä huolehtii tilapalvelukeskus. Ounasrinteen alue ja Kiekerön päiväkodiin tontti nähdään sopivan tarkoitukseen. Valintaa puoltaa myös uuden koulun ja sairaalakoulun läheisyys sekä alueen palvelut.

Rakennukseen on tarkoitus sijoittaa kaksi erillistä yksikköä: arviointi- / vastaanotto- ja EHO-yksiköt, (ks. tarveselvitys s. 9). Tilojen mitoituksen ja erityisvaatimusten kuvaus tarveselvityksen luvuissa 5.1 ja 5.2.

5.7 Aikataulu

Tarveselvitys on valmisteltu perusturvalautakunnan 22.6.2021 kokoukseen päätettäväksi. Mikäli perusturvalautakunta hyväksyy tarveselvityksen ja päättää hankkeen käynnistämisestä, niin sen jälkeen tilapalvelukeskus vastaa hankesuunnitelman prosessista ja lähtee valmistelevaan sitä. Hankesuunnitelma tuodaan perusturvalautakunnan hyväksyttäväksi, kun sen on valmistunut.

Tavoitteena on, että suunnitteilla oleva lastensuojeluyksikkö aloittaa toimintansa vuoden 2023 alussa.

6. KUSTANNUKSET, RAHOITUS JA VAIKUTUKSET

6.1 Hankkeen kustannusarvio

Hankkeen kustannusarvion laadinnasta vastaa tilapalvelukeskus. Mikäli hanke päätettäisiin toteuttaa normaalina investointina, liitteenä 2 olevaan huonetilaohjelmaan perustuva tavoitehinta-arvio on 2.500.000 €.

6.2 Hankkeen rahoitussuunnitelma

Mikäli hanke päätetään toteuttaa, varataan tilapalvelukeskuksen työohjelmiin (2021-2023) riittävä määräraha hankkeen toteuttamisen rahoittamiseksi.

Lisäksi hankesuunnitelma sisältää kalustamisen rahoitussuunnitelman. Perhe- ja sosiaalipalvelut varaa irtokalusteisiin 50 000€.

6.3. Hankkeen taloudelliset vaikutukset toimintaan vuodesta 2023 eteenpäin

Lapsi- ja nuorisokodin toimintamenot (henkilöstökulut ja vuokra) huomioidaan vuoden 2023 talousarvion ja seuraavien vuosien taloussuunnitelmien laatimisen yhteydessä. Lastensuojelun sijaishuollon oman toiminnan menot kasvavat. Vastaavasti lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelumenot pienenevät asteittain, mikäli samaan aikaan sijaishuollon palvelun tarve ei kasva.

7. HANKEPÄÄTÖSESITYS

Tarveselvitystyöryhmä esittää perusturvalautakunnalle tarveselvityksen hyväksymistä ja, että hankkeen hankesuunnittelun käynnistämistä kaupungin oman lapsi- ja nuorisokodin perustamista varten. Hankkeen jatkovalmistelu siirretään tilajaostolle.

Lapsi- ja nuorisokodista tulee kaksi osastoinen yksikkö, jossa on yhteensä 12-14 asiakaspaikkaa. Yksiköt ovat vastaanotto- ja arviointiyksikkö sekä kriisi- ja EHO-yksikkö.

Rovaniemi 11.6.2021

LIITTEET:
LIITE 1.
TILAHANKKEEN VAIHEET 21.2.2018

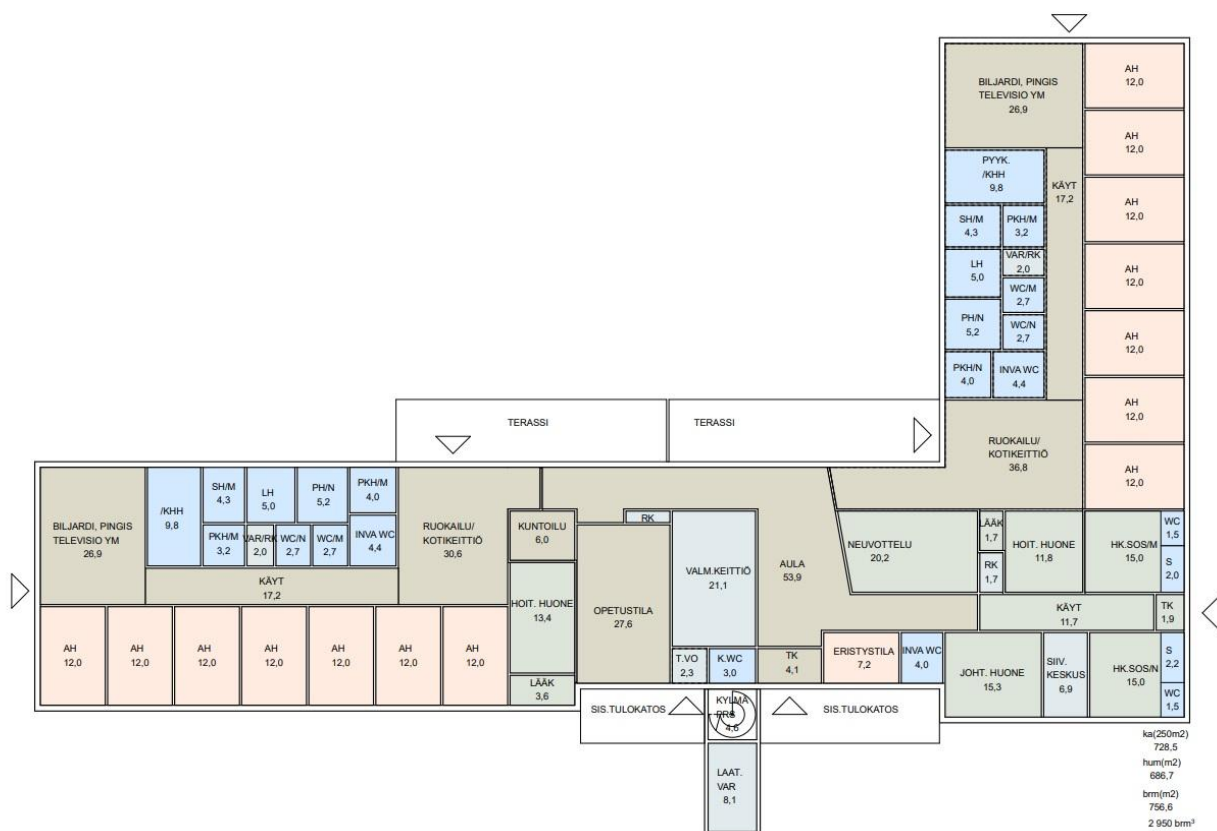
	Vaihe	Käynnistää, valmistelee, vastaa, päättää	Aika
1.	Tarveselvitys	Käynnistää: Kyseisestä toiminnasta vastaava toimielin Vastaa: Kyseisestä toiminnasta vastaava toimielin Tulos: Tarveselvitys, vaihtoehtoja alustavat kustannukset (vertailu)	2-6 kk
2.	Hankepäättös	Valmistelee: Kyseisestä toiminnasta vastaava toimielin Päättää: Kyseisestä toiminnasta vastaava toimielin (lautakunta) Tulos: Lautakunnan päätös - hanke investointiohjelmaan	1-2 kk
3.	Hankesuunnittelu /-suunnitelma	Käynnistää: Toteuttajataho, esim. lautakunta Vastaa: Toteuttajataho, esim. Rovaniemen kaupunkikiinteistöt oy Hankinnat (rakennuttajakonsultti): Toteuttajataho Hankinnat (suunnittelu): Toteuttajataho Tulos: Hankesuunnitelma, kustannuksista tarkennettu tavoitehinta-arvio	2-6 kk
4.	Investointiohjelma	Valmistelee: ao toimielin, taloushallinto Päättää: Kaupunginhallitus, kaupunginvaltuusto	6-10 kk
5.	Investointipäättös	Valmistelee: Kyseisestä toiminnasta vastaava toimielin Päättää: Kyseisestä toiminnasta vastaava toimielin (lautakunta) Tulos: Lautakunnan päätös, hanke toteutetaan	1-2 kk
6.	Rakennus-suunnittelu	Käynnistää: Toteuttajataho, esim. Rovaniemen kaupunkikiinteistöt oy Vastaa: Toteuttajataho Hankinnat(suunnittelu):Toteuttajataho Suunnitelmien hyväksyminen: Lautakunta, johtokunta, hallitus Luvat: Toteuttajataho Tulos: Rakennussuunnitelmat, kustannuksista rakennusosa-arvio	4-15 kk
7.	Rakentamisen valmistelu	Käynnistää: esim. Rovaniemen Kaupunkikiinteistöt oy Vastaa: Toteuttajataho	1-4 kk

		Hankinnat (rakennuttamisen asiantuntijatehtävät): Toteuttajataho Hankinnat (urakat): Toteuttajataho Urakkasopimukset: Toteuttajataho (allekirjoittaminen rakentamispäätöksen jälkeen) Tulo: Urakat kilpailutettu - kustannukset perustuvat tarjouksiin	
8.	Rakentamispäätös	Valmistelu: Toteuttajataho, (esim. Roka oy) Päätää: Toteuttajatahon toimitilin, urakkatarjousten mukaiset urakat investointiohjelman puitteissa Tulos: Toimielimen päätös - urakat hyväksytään	1-2 kk
9.	Rakentaminen, vastaanotto	Käynnistää: Hankkeen toteuttaja, (esim. Roka oy) Vastaa: Hankkeen toteuttaja, (esim. Roka oy) Hankinnat (rakennuttamisen asiantuntijatehtävät): Toteuttajataho Rakennuttajan / tilaajan hankinnat: Toteuttajataho, ao toimitilin Rakennuttamisen tehtävät: Toteuttajataho Vastaanoton tehtävät, vastaanottopäätös: Toteuttajataho Hankinta (kiinteistöhuolto): Toteuttajataho Avustukset: Toteuttajataho ja kyseisestä toiminnasta vastaava Raportointi: Toteuttajataho ja kyseisestä toiminnasta vastaava Tulos: Toiminnan tarvitsemat toimitilat	4-18 kk
10.	Käyttöönotto	Käynnistää: Toteuttajataho ja käyttäjät Vastaa: Toteuttajataho ja käyttäjät Kalustaminen, muutot tms.: Käyttäjät Käytönopastus: Toteuttajataho, käyttäjät ja kiinteistöhuolto	1-2 kk
11.	Takuuaika	Takuuajan tehtävät: Toteuttajataho Takuutarkastukset: Toteuttajataho	24 kk

LIITE 2.

ALUSTAVA HUONETILA-OHJELMA 11.6.2021

TAULUKOT:

Taulukko 1. Valvira. Tilojen vähimmäisvaatimukset. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 35.

Taulukko 2. Valvira. Yksikkö- ja henkilöstösuositukset. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 25.

Taulukko 3. Valvira. EHO-yksikön henkilöstösuositukset. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 23.

Taulukko 4. Valvira. Turvallisuuden valvonta. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014, 38.

LÄHTEET:

Kuntaliitto.2020.<https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/analyysit-ja-tietoaaineistot/kustannusrakenne>. katsottu. 28.4.2021 Forsell Marianne. 2019. Suomen kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2018. Lastensuojelun Kuusikko-työryhmä. Kirjoittanut Marianne Forsell. 3.6.2019. Edita Prima Oy. Helsinki.

Nemlander Anu ja Pernu Maria. 2020. Keskisuurten kuntien sosiaali- ja terveystoimen kustannukset vuonna 2019. Kainuu, Kauniainen, Kerava, Keusote, Kirkkonummi, Lohja, Loviisa, Porvoo, Rovaniemi, Salo, Sipoo. SUOMEN KUNTALIITTO.Helsinki.

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2020/2062-keskisuurten-kuntien-sosiaali-ja-terveystoimen-kustannukset-vuonna-2019>. Katsottu 7.5.2021

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä. 13.8.2004/759.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7164-6>.

Oulun kaupunki, Metsolan lastenkoti,
<https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-perhepalvelut/perhehoito-ja-lastenkoti>

Pelastuslaki. 29.4.2011/379.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Perusturvalautakunta, kokous 23.3.2021, § 39. Perhe- ja sosiaalipalvelut valvontaraportti 2020 ja valvontasuunnitelma 2021.

Perusturvalautakunta, kokous 24.2.2021 § 28. Tarveselvityksen käynnistäminen koskien lastensuojelun sijaishuollon palveluita.

Rovaniemen kaupungin lastensuojelun sijaishuollon järjestämisen tavat - Tarveselvityksen käynnistäminen. Mirja Kangas. diat 24.2.2021, perusturvalautakunta.

Rovaniemen kaupunkistrategia 2025.

https://www.expressmagnet.eu/pub/135/Rovaniemen_kaupunkistrategia_2025_yhdistetty/#p=1. Katsottu 12.4.2021.

STM. 2021. Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. STM 004:00/2021 Säädösvalmistelu. <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM004:00/2021>. Katsottu 31.5.2021.

Tietosuoja-valtuutetun lausunto. 539/451/2011. Kameravalvonta perhekodissa. 7.11.2011.

Vakkila Janne. 2015. Järkkykö turvallisuus erityisnuorisokodeissa? Työntekijät kertovat. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysala Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/104525/Vakkila_Janne.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valvira. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatus, valtakunnallinen valvontaohjelma. 2012 - 2014.